

Kadir Akın: Erivan'da Paramaz ve Arkadaşlarını Anma Toplantısında

Posted on 27/06/2015

Geçtiğimiz 15 Haziran'da Ermenistan'ın başkenti Erivan'da idim. Diaspora Bakanlığı, Ermenistan Bilim Akademisi, Tarih Enstitüsü ve Sosyal Demokrat Hınçak Partisinin ortaklaşa düzenlediği sempozyumun konusu, 15 Haziran 1915 yılında Beyazıt meydanında idam edilen Paramaz ve 19 yoldaşının serüveniydi. Sempozyum daveti epey önce bana bildirilmişti.

Ermeni devrimci Paramaz kitabını yazarken, bana sağladığı arşiv bilgilerinden çokça yararlandığım dostum Yegig Cerecyan, sempozyumdan bir gün önce gittiğim Erivan'da beni bekliyordu. Cerecyan, 1908 deki Meşrutiyetin ilanı sonrasında oluşan Osmanlı Meclisi Mebusan' da vekil olan Hınçakların önemli ismi Hampartzum Boyacıyan'ın (Büyük Murad) yaşamı ile ilgili bir kitap hazırlığı içindeydi ve epeydir Erivan'da bulunuyordu.

Kendisiyle daha önce de yaşamının büyük bölümünü sürdürdüğü Beyrut'ta iki kez buluşmuştuk. Bana Ermeni Devrimci Paramaz kitabından bolca getirmemi tembihlemişti. Buluşup kahve içerken hemen kitap üzerine konuşmaya başladık. Kitabın gördüğü ilgiden ve ikinci baskı yapmış olmasından dolayı çok mutluydu. Diasporadaki yankısını ise ben ondan öğrenecektim.

Cerecyan'la sohbette, 1895 yılındaki Taşnaksutyun'un İstanbul'da gerçekleştirdiği Osmanlı Bankası baskınında üç Hınçak fedaisinin de olduğunu öğrenmek, Paramaz ve arkadaşlarının yargılandığı mahkemenin katibinin Paramaz ve arkadaşları ile anılarını bulmak benim için sürpriz olacaktı.

Osmanlı Bankası baskını belki de, Kızıldere'de Deniz ve arkadaşlarını kurtarmak için yan yana gelmiş THKO ve THKPC militanları gibi bir dayanışma örneği miydi acaba?

Sempozyum, Ermenistan Bilim Akademisi salonunda Diaspora Bakanı Hranuş Hakobyan'ın yaptığı konuşmayla başladı. Yegig Cerecyan'dan sonraki konuşmacı ise bendim. Daha önce yazılı olarak gönderdiğim konuşmam, Ermeniceye çevrilmiş ve ben konuşmaya başlamadan önce sempozyum katılımcılarına dağıtılmıştı. Toplam altı tebliğin sunulduğu sempozyumun sonuna kadar kalamadım. Daha önce randevuları alınmış iki ayrı televizyon programına katılmak için ayrıldım.

117 yıl önceki talepler güncel

Sempozyumda yaptığım konuşma, 1897 yılında Paramaz'ın idamla yargılandığı Van mahkemesindeki savunmasının üzerine kuruluydu. O savunmada Paramaz'ın maddeler halinde sıraladığı taleplerin aradan 117 yıl geçmesine rağmen hala güncelliğini koruduğunu anlattım ve o talepleri tek tek hatırlattım. Ama önce Ermeni soykırımının Türkiyeli aydın ve demokratlar arasındaki yerine değindiğim konuşmama şöyle devam ettim:

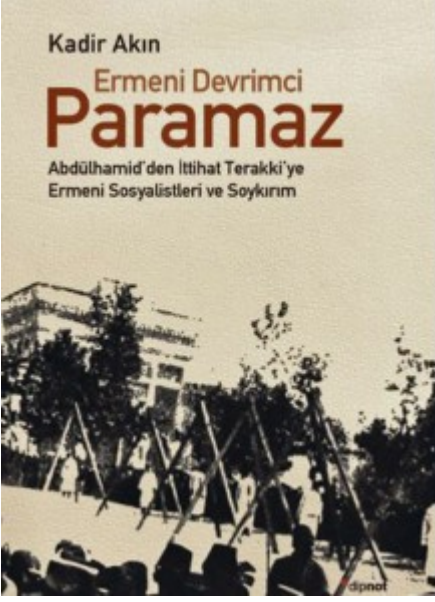
“Bu sorunun 100 yıldır çözülemeden Türkiye'nin peşinden geliyor olmasının temel nedeni, TC'nin kuruluşunu bu utançla yüzleşmekten kaçınarak gerçekleştirmiş olmasında yatmaktadır. Kurucu unsurlarının büyük bölümünün Rum, Ermeni ve diğer Müslüman olmayan halkların soykırım kararını veren ve uygulayan kadrolardan oluşu, katliamın ve sürgünün boyutlarının küçümsenmesine ve giderek inkâr edilmesine yol açmıştır. Rum ve

Ermenilerin yanı sıra, Süryani, Keldani ve Kıptilerinde soykırıma uğradığı süreç daha sonra farklı inanç grupları içinde en büyük kitleyi oluşturan Alevi sürgünleri ve onlara uygulanan baskılarla devam etmiş ve Cumhuriyet dönemi boyunca Kürtlerin haklı taleplerinin kanlı bir biçimde bastırılmasıyla süreç kesintisiz biçimde sürdürülmüştür.

Sürecin bu biçimiyle devam etmesine dönük itirazların cılız kalması ve güçlü bir entelektüel karşı çıkışın yaratılamamasının nedenleri; Türk aydın, demokrat ve sosyalistlerinin Enternasyonalist bir perspektife sahip olamayışında aranmalıdır. Bu durum aydınların büyük çoğunluğunun akıllarının milliyetçilikle sakatlanmasına sebep olurken, kendilerine anlatılan 'resmi' tarihi olduğu gibi kabul etmelerine ve bilimsel kuşkuculuğu da unutarak devletin resmi tezlerinin akademik alanda yeniden üretmelerine de neden olmuştur. Dolayısıyla; Osmanlı İmparatorluğu Alman Emperyalizminin yanında savaşa girerken, sömürgelerin yeniden paylaşıldığı emperyalist bir savaşın tarafı da olduğu görmezden gelinmiştir. Bu durum ise, 'vatan topraklarının emperyalistler tarafından ağır saldırı altında olduğu, Ermenilerin dış düşmanla anlaşarak ihanet içinde girdikleri için Anadolu topraklarından sürüldüğü, bunun savaş koşullarında vatan savunması için elzem olduğu, hastalık, kaza ve kimi münferit saldırılar nedeniyle de bazı toplu ölümler olmuş olabileceği' yalanının onlarca yıl hükmünü sürdürmesini sağlamıştır. Şoven propaganda ile zehirlenmiş geniş Türk halk yığınlarının aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi görevinin esas olarak bu aydın ve demokratların görevi olduğu düşünülürse, durumun vahameti daha iyi anlaşılır.

Gelinen noktada top yekûn yüzleşme, Türkiye'nin tarihsel yüklerden kurtulmasını kolaylaştıracağı gibi, demokratikleşmesinin kapısını da sonuna kadar açmasını sağlayacaktır. Çünkü Anadolu'nun Hıristiyanlardan 'arındırılarak' Türkleştirilmesi için uygulanan tehcir; 500 bine yakın Rum'un, 1 milyondan fazla Ermeni'nin soykırıma uğratılmış olmasının dışında, bu topraklardaki entelektüel birikim ve kültürel mirasında yok edilmesi anlamına geldiği, sosyalizm düşüncesinin serpilip gelişmeden köklerinin zarar görmesine, sosyalist hareketin deneysiz, tecrübesiz, dolayısıyla hafızasız kalmasına da neden olduğu artık bütün çıplaklığı görülmektedir".

Türkiyeli bir solcu Paramaz'la neden ilgilenir?

Sempozyumun ertesi günü Noyan Tapan ajansının salonunda Yegig Cerecyan ile birlikte kitap tanıtımı yaptık. Basın toplantısına katılan gazetecilerin en çok merak ettiği konulardan biri de “Türkiyeli bir solcunun Paramaz’la neden ilgilendiği ve üzerine neden kitap yazdığı” idi.

Reel sosyalizm uygulamaları konusunda hafızaları henüz taze olan bir topluma, sosyalizm, enternasyonalizm gibi lafların battığını bilerek cevaplar vermek gerekiyordu. Yıkılan sosyalizm bizim gelecek toplum tasavvurumuzla aynı değildi... Yeniden kuruluş şarttı ve sosyalist hareketin tarihide yeniden ele alınmalıydı, özellikle Türkiye’de bunun kapısı aralanmalıydı...

Soykırım müzesini ziyarete gittiğimde neyle karşılaşacağımı bilmiyordum. Müze müdürü Hayk Demoyan’la bana çevirmenlik yapan Ani vasıtasıyla konuştuk. Ama karşılaştığım onlarca Ermeni gibi Demoyan’da Türkçe anlıyordu. Osmanlı dönemindeki Ermeni spor kulüpleri ve Ermeni sporcularla ilgili yaptığı araştırmaları gösterdi ve ilerde kitap olarak

yayınlamak istediğinden bahsetti.

“Ben bunları biliyorum”

Çok geniş bir alana kurulan müzeyi mihmandarımızla gezerken kendimi oldukça kötü hissettiğimi söylemeliyim. Kitap çalışması sırasında tümünü öğrendiğim Ermeni soykırımının; nasıl başladığı, nasıl geliştiği ve soykırım sırasında ne tür yöntemler uygulandığı bana anlatılıyordu ve kitabımda da yer verdiğim bu vahşeti dinlerken kötü oluyordum... Birkaç kez “ben bunları biliyorum” dediğimi hatırlıyorum.

Biz Erivan’da Paramaz ve arkadaşlarının öldürülmelerinin 100. yılı nedeniyle sempozyumdayken, o esnada İstanbul Edirnekapı’da Paramaz ve arkadaşlarının topluca gömüldükleri Ermeni mezarlığında Nor Zartonk’un çağrısıyla bir anma gerçekleşiyordu ve sanırım kopan zincirin halkasını Paramaz’ın şahsında birleştirmek için önemli bir adım atılmış oluyordu.

Kaynak: bianet.org